



Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
της 8ης Σεπτεμβρίου 2016¹

Υπόθεση C-365/15

Wortmann KG Internationale Schuhproduktionen
κατά
Hauptzollamt Bielefeld

[αίτηση του Finanzgericht Düsseldorf(δικαστηρίου φορολογικών διαφορών του Ντύσσελντορφ, Γερμανία)για την έκδοση προδικαστικής απόφασεως]

«Τελωνειακή Ένωση και κοινό δασμολόγιο — Επιστροφή εισαγωγικών δασμών — Ακυρότητα του κανονισμού περί θεσπίσεως δασμού αντιντάμπινγκ — Κύρος του άρθρου 241 του τελωνειακού κώδικα — Δυνατότητα εφαρμογής του τελωνειακού κώδικα — Υποχρέωση καταβολής τόκων»

Κατόπιν ακυρώσεως εκκαθαρίσεως δασμών αντιντάμπινγκ επί της εισαγωγής υποδημάτων προελεύσεως Κίνας και Βιετνάμ, συνεπεία της κηρύξεως από το Δικαστήριο ως ανίσχυρου

του κανονισμού που τους είχε θεσπίσει

1. ², η γερμανική τελωνειακή αρχή επέστρεψε το ποσό που αχρεωστήτως είχε καταβάλει η εισαγωγική εταιρία. Η ίδια, ωστόσο, αρχή απέρριψε το αίτημα της εν λόγω εταιρίας να προσαυξηθεί το επιστραφέν ποσό με τόκους υπολογιζόμενους από την ημερομηνία καταβολής του κυρίου ποσού.

2. Το Finanzgericht Düsseldorf (δικαστήριο φορολογικών διαφορών του Ντύσσελντορφ, Γερμανία), καλούμενο να τάμει τη διαφορά μεταξύ της εισαγωγικής εταιρίας και της γερμανικής τελωνειακής αρχής, ζητεί από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει, προδικαστικώς, τους σχετικούς κανόνες του δικαίου της Ένωσης.

3. Εν προκειμένω, η τελωνειακή αρχή αρνήθηκε να καταβάλει τους αιτηθέντες τόκους επικαλούμενη το άρθρο 241 του κοινοτικού τελωνειακού κώδικα³, σε συνδυασμό με τον εθνικό κανόνα, ο οποίος προβλέπει ως αποκλειστικό χρονικό σημείο ενάρξεως της τοκογονίας την ημερομηνία της δικαστικής διεκδικήσεώς τους. Κατά τις γερμανικές αρχές, η άρνηση ικανοποιήσεως του αιτήματος του εισαγωγέα εδράζεται στον συνδυασμό της εφαρμογής αμφοτέρων των διατάξεων.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ισπανική.

2 — Κανονισμός (ΕΚ) 1472/2006 του Συμβουλίου, της 5ης Οκτωβρίου 2006, για την επιβολή οριστικού δασμού αντιντάμπινγκ και για την οριστική είσπραξη του προσωρινού δασμού που επιβλήθηκε στις εισαγωγές ορισμένων υποδημάτων που έχουν το πάνω μέρος από δέρμα, καταγωγής Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας και Βιετνάμ (ΕΕ 2006, L 275, σ. 1).

3 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 2913/92 του Συμβουλίου, της 12ης Οκτωβρίου 1992, περί θεσπίσεως κοινοτικού τελωνειακού κώδικα (στο εξής: τελωνειακός κώδικας) (ΕΕ 1992, L 302, σ. 1).

4. Κατά πάγια γενική αρχή της νομολογίας του Δικαστηρίου, στην περίπτωση κατά την οποία η Διοίκηση οφείλει να επιστρέψει έσοδα που έχει λάβει κατά παράβαση του δικαίου της Ένωσης, τα επιστρεφόμενα ποσά πρέπει να προσαυξάνονται με τους αναλογούντες τόκους, από την ημερομηνία της αχρεώστητης καταβολής. Ωστόσο, το άρθρο 241 του τελωνειακού κώδικα αποκλείει (με ορισμένες εξαιρέσεις) την καταβολή τόκων σε περίπτωση κατά την οποία οι τελωνειακές αρχές καλούνται να επιστρέψουν εισαγωγικούς δασμούς.

5. Μεγάλο τμήμα της υπό κρίση προδικαστικής παραπομπής, στο πλαίσιο της οποίας έχει εγερθεί ζήτημα περί του κύρους του άρθρου 241 του τελωνειακού κώδικα, λόγω της ενδεχόμενης ασυμβατότητάς του με τη γενική αρχή του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως αυτή έχει καθιερωθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου, επικεντρώνεται στην ένταση μεταξύ του γενικού κανόνα (συνηγορούντος υπέρ της καταβολής τόκων) και της ειδικής διατάξεως (αντίθετης προς την καταβολή αυτή).

6. Η διαφορά απηχεί μια μακράιωνη διαμάχη στην ιστορία των νομίμων τόκων, ήτοι, των μη συνομολογούμενων από τα μέρη, αλλά των επιβαλλόμενων εκ νόμου. Τα κατάλοιπα παλαιού αποσπάσματος από το βιβλίο του Paulus περί τόκων, *Fiscus ex suis contractibus usuras non dat, sed ipse accipit*⁴, το οποίο περιλαμβάνεται στον Πανδέκτη, φαίνεται να αντηχούν ακόμη στα νομικά κείμενα που χρησιμοποιούν την παλαιά αυτή διάκριση, αναλόγως του εάν πρόκειται για υποχρεώσεις εις βάρος ή επ' ωφελεία της φορολογικής αρχής.

I – Νομικό πλαίσιο

Δίκαιο της Ένωσης

1. Τελωνειακός κώδικας

7. Κατά το άρθρο 236, παράγραφος 1:

«Η επιστροφή ή η διαγραφή εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών πραγματοποιείται εφόσον αποδεικνύεται ότι κατά τη στιγμή της πληρωμής τους το ποσό τους δεν οφειλόταν νομίμως ή ότι το ποσό βεβαιώθηκε κατά παράβαση του άρθρου 220, παράγραφος 2.

[...]

8. Κατά το άρθρο 241:

«Η εκ μέρους των τελωνειακών αρχών επιστροφή ποσών εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών καθώς και πιστωτικών τόκων ή τόκων υπερημερίας που ενδεχομένως έχουν εισπραχθεί με την ευκαιρία της πληρωμής των ποσών αυτών, δεν γεννά υποχρέωση καταβολής τόκων από τις εν λόγω αρχές. Ωστόσο, καταβάλλεται τόκος:

- όταν απόφαση που εγκρίνει αίτηση επιστροφής ποσών δασμών δεν εκτελείται μέσα σε προθεσμία τριών μηνών από την ημερομηνία έκδοσης της εν λόγω απόφασης,
- όταν αυτό προβλέπεται από διατάξεις του εθνικού δικαίου.

[...]

4 — Η φορολογική αρχή δεν καταβάλλει τόκους στα πλαίσια των συμβάσεών της, αλλά τους εισπράττει, στο *Liber singularis de usuris*, Paulus, D.22.1.17.5. Ο όρος «συμβάσεις» έχει, στο πλαίσιο αυτό, την έννοια υποχρεωτικών σχέσεων, όπως καταδεικνύει το υπόλοιπο τμήμα της φράσεως του Paulus.

2. Κανονισμός 1472/2006

9. Κατά το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 4:

«1. Επιβάλλεται οριστικός δασμός αντιντάμπινγκ στις εισαγωγές ορισμένων υποδημάτων με το πάνω μέρος από δέρμα ή από ανασχηματισμένο δέρμα, με εξαίρεση τα αθλητικά υποδήματα, τα υποδήματα ειδικής τεχνολογίας, τις παντόφλες και τα άλλα υποδήματα δωματίου και τα υποδήματα με προστατευτικό κάλυμμα των δακτύλων, καταγωγής Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας και Βιετνάμ, που υπάγονται στους κωδικούς [της συνδυασμένης ονοματολογίας]: [...]

[...]

4. Εκτός αν ορίζεται διαφορετικά, εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν για τους τελωνειακούς δασμούς».

Γερμανικό δίκαιο

1. Abgabenordnung (γερμανικός φορολογικός κώδικας, στο εξής: ΑΟ)

10. Κατά το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 3:

«1. Ο παρών νόμος ισχύει για όλους τους φόρους, συμπεριλαμβανομένης της επιστροφής φόρων, οι οποίοι διέπονται από το ομοσπονδιακό δίκαιο ή το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο μέτρο που υπάγονται στη φορολογική διοίκηση των ομοσπονδιακών ή ομόσπονδων δημοσιονομικών υπηρεσιών. Εφαρμόζεται μόνον υπό την επιφύλαξη του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης [...].

3. Ως προς τις παρεπόμενες επιβαρύνσεις φορολογικού χαρακτήρα εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις του παρόντος νόμου υπό την επιφύλαξη του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης [...].»

11. Το άρθρο 3, παράγραφοι 3 και 4, ορίζει:

«3. Οι εισαγωγικοί και εξαγωγικοί δασμοί κατά την έννοια του άρθρου 4, σημεία 10 και 11, του τελωνειακού κώδικα, αποτελούν φόρους κατά την έννοια του παρόντος νόμου.

4. Ως παρεπόμενες επιβαρύνσεις φορολογικού χαρακτήρα νοούνται [...] οι τόκοι (άρθρα 233 έως 237), [...] καθώς και οι τόκοι κατά την έννοια του τελωνειακού κώδικα [...].»

12. Το άρθρο 37, παράγραφοι 1 και 2, ορίζει:

«1. Αξιώσεις από φορολογική οφειλή αποτελούν [...] η αξίωση επιστροφής κατά την παράγραφο 2 [...].

2. Σε περίπτωση φόρου ή τέλους [...] που καταβλήθηκε ή επιστράφηκε χωρίς νόμιμη αιτία, αυτός για λογαριασμό του οποίου έγινε η καταβολή δικαιούται να απαιτήσει από τον αποδέκτη της καταβολής να του επιστρέψει το καταβληθέν ή επιστραφέν ποσό [...].»

13. Κατά το άρθρο 233:

«Οι αξιώσεις από φορολογική οφειλή (άρθρο 37) παράγουν τόκους μόνο στο μέτρο που προβλέπεται από τον νόμο [...].»

14. Κατά το άρθρο 236, παράγραφος 1:

«1. Υπό την επιφύλαξη της παραγράφου 3, σε περίπτωση μείωσης ή επιστροφής φόρου δυνάμει τελεσίδικης δικαστικής αποφάσεως, το επιστρεφόμενο ποσό προσαυξάνεται με τόκους για το διάστημα από την ημέρα ενάρξεως της εκκρεμοδικίας μέχρι την ημέρα καταβολής [...]»

II – Πραγματικά περιστατικά και προδικαστικό ερώτημα

15. Κατά την περίοδο από το 2006 έως το 2012, η Wortmann KG Internationale Schuhproduktionen (στο εξής: Wortmann) έθεσε σε ελεύθερη κυκλοφορία στο όνομά της εμπορεύματα θυγατρικών της εταιριών τα οποία φυλάσσονταν σε αποθήκη τελωνειακής αποταμιεύσεως. Επρόκειτο για υποδήματα με δερμάτινο επάνω μέρος, προελεύσεως Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας και Βιετνάμ, τα οποία είχαν αγορασθεί από την προμηθεύτρια εταιρία Brosmann Footwear (HK) Ltd. (στο εξής: Brosmann) και την κατασκευάστρια εταιρία Seasonable Footwear (Zhong Shan) Ltd. (στο εξής: Seasonable).

16. Το Hauptzollamt Bielefeld (τελωνείο του Bielefeld, Γερμανία) επέβαλε στη Wortmann δασμούς αντιντάμπινγκ σύμφωνα με τον κανονισμό 1472/2006. Η εταιρία αυτή, στηριζόμενη σε δύο εκκρεμείς ενώπιον του Δικαστηρίου υποθέσεις (αιτήσεις αναίρεσεως C-247/10 P⁵ και C-249/10 P⁶), υπέβαλε, μετά τις 22 Ιουλίου 2010, πλείονες αιτήσεις επιστροφής των καταβληθέντων μετά το 2006 δασμών αντιντάμπινγκ.

17. Με την απόφασή του Brosmann⁷, το Δικαστήριο ακύρωσε τον κανονισμό 1472/2006 «στο μέτρο που αφορά τις εταιρίες Brosmann Footwear (HK) Ltd, Seasonable Footwear (Zhongshan) Ltd, [...]».

18. Κατόπιν τούτου, με απόφασή του της 17ης Απριλίου 2013, το τελωνείο του Bielefeld επέστρεψε στη Wortmann τους δασμούς αντιντάμπινγκ που αντιστοιχούσαν στα έτη 2007 (61 895,49 ευρώ) και 2008 (92 870,62 ευρώ).

19. Στις 29 Νοεμβρίου 2013, η Wortmann ζήτησε να της καταβληθούν οι αναλογούντες σε έκαστο εκ των επιστραφέντων ποσών τόκοι, υπολογιζόμενοι από τον χρόνο καταβολής των δασμών αντιντάμπινγκ. Η Διοίκηση απέρριψε το αίτημα αυτό εκτιμώντας ότι δεν συνέτρεχαν οι περιστάσεις του άρθρου 241 του τελωνειακού κώδικα: δεν υπήρξε τρίμηνη καθυστέρηση κατά την εκτέλεση της αποφάσεως περί επιστροφής, ενώ, σύμφωνα με τη γερμανική νομοθεσία, η τοκογονία αρχίζει από τον χρόνο κινήσεως της ένδικης διαδικασίας.

20. Το Finanzgericht Düsseldorf (δικαστήριο φορολογικών διαφορών του Ντύσσελντορφ), ενώπιον του οποίου προσέφυγε η Wortmann κατά της απορρίψεως του αιτήματός της περί καταβολής τόκων, εκτιμά ότι δεν χωρεί, κατ' αρχήν, η καταβολή τους, σύμφωνα με το άρθρο 241 του τελωνειακού κώδικα, καθώς το αίτημα της προσφεύγουσας θα μπορούσε να στηριχτεί μόνο στους κανόνες του εθνικού δικαίου, κατά τους οποίους η αξίωση καταβολής τόκων απορρεόντων από φορολογική οφειλή γεννάται μόνον αφ' ης στιγμής αυτοί διεκδικηθούν δικαστικώς (άρθρα 233 και 236 του ΑΟ).

21. Το Finanzgericht Düsseldorf (δικαστήριο φορολογικών διαφορών του Ντύσσελντορφ) έχει, ωστόσο, αμφιβολίες ως προς το εάν η άρνηση αυτή συνάδει με τις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης, όπως έχουν διαπλαστεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου, κατά την οποία το δικαίωμα αποδόσεως δεν περιορίζεται στους αχρεωστήτως καταβληθέντες φόρους, αλλά εκτείνεται και στα ποσά που καταβλήθηκαν στο κράτος ή παρακρατήθηκαν από αυτό σε άμεση συνάφεια με τους εν

5 — Απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 2012, Zhejiang Aokang Shoes κατά Συμβουλίου (C-247/10 P, EU:C:2012:710).

6 — Απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2012, Brosmann Footwear (HK) κ.λπ. κατά Συμβουλίου (C-249/10 P, στο εξής: απόφαση Brosmann, EU:C:2012:53).

7 — Απόφαση Brosmann Footwear (HK) κ.λπ. κατά Συμβουλίου (C-249/10 P, EU:C:2012:53).

λόγω φόρους. Συγκεκριμένα, τούτο περιλαμβάνει και τη ζημία που προκλήθηκε λόγω μη διαθεσιμότητας κεφαλαίων επειδή ο φόρος κατέστη πρόωρα απαιτητός⁸. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη οφείλουν, σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης, να επιστρέφουν εντόκως τα ποσά των εισπραχθέντων κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης φόρων.

22. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 241 του κανονισμού (ΕΟΚ) 2913/1992 του Συμβουλίου, της 12ης Οκτωβρίου 1992, περί θεσπίσεως κοινοτικού τελωνειακού κώδικα, την έννοια ότι, λαμβανομένης υπόψη της κατά το δίκαιο της ΕΕ αρχής της αποτελεσματικότητας, οι διατάξεις του εθνικού δικαίου, στις οποίες αναφέρεται, πρέπει να προβλέπουν την καταβολή τόκων επί των επιστραφέντων εισαγωγικών δασμών για το χρονικό διάστημα από την καταβολή μέχρι την επιστροφή τους ακόμη και στην περίπτωση που η αξίωση επιστροφής δεν εγέρθηκε ενώπιον εθνικού δικαστηρίου;»

III – Διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου και επιχειρήματα των διαδίκων

A– Διαδικασία

23. Η διάταξη περί παραπομπής κατατέθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 14 Ιουλίου 2015.

24. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν, εντός της οριζόμενης από το άρθρο 23, δεύτερο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου προθεσμίας, η Wortmann, το τελωνείο του Bielefeld, η Γερμανική και η Ιταλική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

25. Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 24, δεύτερο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου, το Δικαστήριο κάλεσε το Συμβούλιο να διατυπώσει εγγράφως την άποψή του όσον αφορά το κύρος του άρθρου 241 του τελωνειακού κώδικα, σε συνδυασμό με τη νομολογία του Δικαστηρίου κατά την οποία η αρχή της υποχρέωσης που υπέχουν τα κράτη μέλη να επιστρέφουν εντόκως τα ποσά των εισπραχθέντων κατά παράβαση του δικαίου της Ένωσης φόρων απορρέει από το δίκαιο αυτό⁹. Το Συμβούλιο απήντησε στις 2 Μαΐου 2016.

26. Στις 13 Μαΐου 2016, η Επιτροπή προσκόμισε τα έγγραφα σχετικά με τη διαδικασία καταρτίσεως του κανονισμού (ΕΟΚ) 1854/89¹⁰, προκειμένου να τεθούν σε γνώση των διάδικων και να εξεταστούν, όπως συνέβη, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση.

27. Κατόπιν ορισμού της ημερομηνίας της επ' ακροατηρίου συζητήσεως, οι διάδικοι κλήθηκαν, σύμφωνα με το άρθρο 61, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, να επικεντρώσουν τις παρατηρήσεις τους στο ζήτημα περί του εάν το άρθρο 241 του τελωνειακού κώδικα συμβιβάζεται με τη νομολογία του Δικαστηρίου, όπως αυτή παρατίθεται στο απευθυνθέν στο Συμβούλιο ερώτημα, και, ενδεχομένως, στο ζήτημα σχετικά με το κύρος του εν λόγω άρθρου.

28. Η επ' ακροατηρίου συζήτηση διεξήχθη στις 25 Μαΐου 2016, στην οποία παρέστησαν η Wortmann, το τελωνείο του Bielefeld, η Γερμανική Κυβέρνηση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο.

8 — Απόφαση της 18ης Απριλίου 2013, Irimie (C-565/11, EU:C:2013:250, σκέψεις 20 επ.).

9 — Ανακοίνωση της 6ης Απριλίου 2016.

10 — Κανονισμός του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1989, για τη βεβαίωση και τους όρους καταβολής των εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών που προκύπτουν από τελωνειακή οφειλή (ΕΕ 1989, L 186, σ. 1).

B– Σύνοψη των παρατηρήσεων των διαδίκων

29. Η Wortmann φρονεί ότι η υποχρέωση καταβολής τόκων ως επακόλουθο της ακυρώσεως, με την απόφαση Brosmann, του κανονισμού 1472/2006, δεν είναι απόρροια της εφαρμογής του τελωνειακού κώδικα, αλλά απορρέει ευθέως από το πρωτογενές δίκαιο της Ένωσης· συγκεκριμένα, από τη γενική αρχή που αναπτύχθηκε και καθιερώθηκε από το Δικαστήριο αφενός, και αφετέρου, από τη ανάγνωση της ανωτέρω αποφάσεως σε συνδυασμό με το άρθρο 266 ΣΛΕΕ, εκ του οποίου συνάγεται δικαίωμα άρσεως *ex tunc* όλων των αποτελεσμάτων που απέρρευσαν από την εφαρμογή πράξεως κριθείσας παράνομης από το Δικαστήριο.

30. Η Wortmann υποστηρίζει ότι ευνοείται άμεσα από την απόφαση Brosmann, ως εισαγωγέας υποδημάτων προμηθευθέντων από τις εταιρίες Brosmann και Seasonable, και ότι η κατοχυρούμενη από το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ αρχή της καλόπιστης συνεργασίας επιβάλλει την πλήρη απόδοση, μετά τόκων, των αχρεωστήτως εισπραχθέντων δασμών αντιντάμπινγκ οι οποίοι απετέλεσαν αντικείμενο της εν λόγω αποφάσεως, καθώς πρόκειται για ίδιους πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν εισπραχθεί με τη μεσολάβηση των τελωνειακών αρχών των κρατών μελών.

31. Εν τέλει, το Δικαστήριο οφείλει, κατά τη Wortmann, να δώσει στο αιτούν δικαστήριο την απάντηση ότι το άρθρο 241 του τελωνειακού κώδικα δεν έχει εφαρμογή και ότι ο εισαγωγέας που έχει καταβάλει δασμούς αντιντάμπινγκ, βάσει κανονισμού ακυρωθέντος από το Δικαστήριο, δικαιούται να του επιστραφούν τα καταβληθέντα ποσά, καθώς επίσης να του καταβληθούν οι αναλογούντες τόκοι, υπολογιζόμενοι από την ημερομηνία καταβολής των δασμών αυτών έως την πλήρη απόδοσή τους. Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι το άρθρο 241 του τελωνειακού κώδικα έχει εφαρμογή, προτείνει να γίνει δεκτό ότι αυτό έχει την έννοια ότι το εθνικό δίκαιο, στο οποίο παραπέμπει, οφείλει να προβλέπει την καταβολή τόκων επί των επιστρεφόμενων εισαγωγικών δασμών, ακόμη και αν δεν έχει ασκηθεί προσφυγή ενώπιον εθνικού δικαστηρίου.

32. Κατά το τελωνείο του Bielefeld, τη Γερμανική Κυβέρνηση και την Επιτροπή, καμία εκ των προβλεπομένων στο άρθρο 241 του τελωνειακού κώδικα εξαιρέσεων δεν συντρέχει στη διαφορά της κύριας δίκης. Η διάταξη αυτή του δικαίου της Ένωσης αποκλείει την εφαρμογή της αρχής της αποτελεσματικότητας, καίτοι παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να θεσπίζουν διαφορετικό καθεστώς, κατά παρέκκλιση από τον γενικό κανόνα περί μη υποχρέωσης καταβολής τόκων.

33. Ειδικότερα, το τελωνείο του Bielefeld εκτιμά ότι το άρθρο 241 του τελωνειακού κώδικα δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι το εθνικό δίκαιο, στο οποίο παραπέμπει, πρέπει κατ' ανάγκην να προβλέπει την καταβολή τόκων επί των ποσών που επιστρέφονται ως αχρεωστήτως εισπραχθέντες δασμοί.

34. Η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει παρόμοια θέση με αυτήν του τελωνείου του Bielefeld, ισχυριζόμενη, επιπλέον, ότι η αρνητική απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα επιρρωννύεται από τους ακόλουθους λόγους:

- Ο νέος τελωνειακός κώδικας¹¹ έχει απαλείψει την εξαίρεση σχετικά με τυχόν κανόνες θεσπιζόμενους από τις εθνικές νομοθεσίες, κάτι που περιορίζει περαιτέρω τη δυνατότητα λήψεως τόκων σε περίπτωση επιστροφής.
- Η απαλλαγή από την καταβολή τόκων, σύμφωνα με το άρθρο 241 του τελωνειακού κώδικα, δικαιολογείται από τον μηχανισμό της αρχικής εκκαθαρίσεως των τελωνειακών δασμών, ο οποίος καθιστά δυνατή την άμεση διάθεση των εμπορευμάτων στην αγορά.

11 — Κανονισμός (ΕΕ) 952/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Οκτωβρίου 2013, για τη θέσπιση του ενωσιακού τελωνειακού κώδικα (ΕΕ 2013, L 269, σ. 1), άρθρο 116, παράγραφος 6.

35. Η Ιταλική Κυβέρνηση εκτιμά ότι κάθε επιστροφή αχρεωστήτως εισπραχθέντων ποσών προϋποθέτει προηγούμενο αίτημα, όπερ σημαίνει ότι οι τόκοι μπορούν να αρχίσουν να τρέχουν μόνον από την ημερομηνία αυτή. Εθνικός κανόνας που ούτως ορίζει δεν αντίκειται στο δίκαιο της Ένωσης. Η νομολογία του Δικαστηρίου στις υποθέσεις Littlewood Retail κ.λπ. και Irimie¹² δεν μπορεί να εφαρμοστεί αναλογικώς στην υπό κρίση διαφορά, καθώς αυτή αφορά δασμούς αντιντάμπινγκ οφειλόμενους δυνάμει απολύτως έγκυρου και εν ισχύι κατά τον χρόνο της καταβολής τους κανονισμού του Συμβουλίου ο οποίος ακυρώθηκε, εν συνεχεία, από το Δικαστήριο. Προσθέτει ότι οι γερμανικές αρχές, προκειμένου να διαπιστώσουν εάν τα αποτελέσματα της αποφάσεως Brosmann εκτεινόταν στη Wortmann, όφειλαν να προβούν σε εκτίμηση των ιδιαίτερων για την επιχείρηση αυτή περιστάσεων, όπερ σημαίνει ότι η αίτηση επιστροφής των καταβληθέντων δασμών ήταν συστατική του δικαιώματος επιστροφής.

36. Τέλος, η Ιταλική Κυβέρνηση επισημαίνει ότι η παράβαση που είχε ως αποτέλεσμα να γεννηθεί το δικαίωμα επιστροφής δεν μπορεί, εν προκειμένω, να καταλογιστεί στα κράτη μέλη, αλλά στα θεσμικά όργανα της Ένωσης. Προτείνει, συνεπώς, στο Δικαστήριο, εφόσον αποφασίσει να εφαρμόσει τη νομολογία της αποφάσεως Irimie¹³, να κρίνει ότι το οικείο κράτος μέλος μπορεί να στραφεί κατά του υπεύθυνου θεσμικού οργάνου, αξιώνοντας την απόδοση των πρόσθετων εξόδων στα οποία έχει ενδεχομένως υποβληθεί.

37. Πέραν των επιχειρημάτων αυτών, η Επιτροπή προσθέτει ότι πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ των αντισταθμιστικών τόκων και των τόκων υπερημερίας, καθώς και να λαμβάνεται υπόψη η απαγόρευση του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Εκτιμά ότι η νομολογία σχετικά με την αξίωση καταβολής τόκων¹⁴ διαμορφώθηκε σε υποθέσεις στις οποίες εθνικός κανόνας προσέκρουε στο δίκαιο της Ένωσης και, εκτός αυτού, οι προσφεύγοντες είχαν αποδείξει την προκληθείσα ζημία. Η καταβολή αντισταθμιστικών τόκων, οι οποίοι θα αποτελούσαν την ενδεδειγμένη στην υπόθεση της κύριας δίκης κατηγορία τόκων, προϋποθέτει συγκεκριμένη απόδειξη της προκληθείσας ζημίας από αυτόν που τους αξιώνει.

38. Επικουρικώς, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η Wortmann δεν μπορεί να επικαλεστεί το άρθρο 266 ΣΛΕΕ προς στήριξη των αιτημάτων της, καθώς: α) δεν μετέσχε στη διαδικασία ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης η οποία κατέληξε στην απόφαση Brosmann και β) οι οφειλόμενοι δυνάμει του άρθρου 266 ΣΛΕΕ τόκοι υπερημερίας θα άρχιζαν να τρέχουν μόνο μετά την έκδοση της εν λόγω αποφάσεως. Όσον αφορά τους αντισταθμιστικούς τόκους, αυτοί θα μπορούσαν να αναζητηθούν με αγωγή αποζημιώσεως λόγω εξωσυμβατικής ευθύνης ασκούμενη κατά του Συμβουλίου και της Επιτροπής.

39. Όσον αφορά την πιθανή παράβαση ιεραρχικά ανώτερων κανόνων από το άρθρο 241 του τελωνειακού κώδικα¹⁵, η Επιτροπή επισημαίνει ότι το εθνικό δικαστήριο δεν έθεσε υπό αμφισβήτηση το κύρος του άρθρου αυτού. Εκτιμά, επιπλέον, ότι ο νομοθέτης της Ένωσης διαθέτει ορισμένο περιθώριο εκτιμήσεως το οποίο δεν υπερέβη, εφόσον η μη αναγνώριση του δικαιώματος λήψεως τόκων επί αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού συνιστά δίκαιη στάθμιση: ο εισαγωγέας επωφελείται της άμεσης διαθεσιμότητας των εμπορευμάτων, αποδεχόμενος, ως αντάλλαγμα, να μη λάβει τόκους για τυχόν αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά.

12 — Αποφάσεις της 19ης Ιουλίου 2012, Littlewoods Retail κ.λπ. (C-591/10, EU:C:2012:478), και της 18ης Απριλίου 2013, Irimie (C-565/11, EU:C:2013:250).

13 — Απόφαση της 18ης Απριλίου 2013 (C-565/11, EU:C:2013:250).

14 — Αποφάσεις της 8ης Μαρτίου 2001, Metallgesellschaft κ.λπ. (C-397/98 και C-410/98, EU:C:2001:134, σκέψεις 83 και 87 έως 95), της 12ης Δεκεμβρίου 2006, Test Claimant in the FII Group Litigation (C-446/04, EU:C:2006:774, σκέψεις 197 έως 220), της 19ης Ιουλίου 2012, Littlewoods Retail κ.λπ. (C-591/10, EU:C:2012:478, σκέψεις 22 έως 34), και της 18ης Απριλίου 2013, Irimie (C-565/11, EU:C:2013:250, σκέψεις 16 έως 29).

15 — Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή προέβαλε επιχειρήματα υπέρ του κύρους του άρθρου 241 του τελωνειακού κώδικα, επικαλούμενη τη διαδικασία καταρτίσεώς του και τις περιστάσεις υπό τις οποίες, κατά την κρίση της, γεννάται η υποχρέωση καταβολής τόκων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η υποχρέωση αποδείξεως ορισμένης ζημίας. Αναγνώρισε ότι, σε τελική ανάλυση, ήταν δυνατή η ερμηνεία του άρθρου αυτού συμφώνως προς το δίκαιο της Ένωσης.

40. Κατά την Επιτροπή, εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι πρέπει να καταβάλλονται τόκοι επί των επιστρεπτέων ποσών, επιβάλλεται να ληφθεί υπόψη ότι: α) για τη γένεση της αξιώσεως καταβολής αντισταθμιστικών τόκων απαιτείται απόδειξη πραγματικής ζημίας ή βλάβης, ανύπαρκτης εν προκειμένω, καθώς ο εισαγωγέας μετακυλίζει, κατά κανόνα, το ποσό του δασμού αντιντάμπινγκ στον αγοραστή, β) η καθής Διοίκηση θα μπορούσε να αντιτάξει την ένσταση αδικαιολογήτου πλουτισμού του εισαγωγέα¹⁶, και γ) ελλείψει κανόνων της Ένωσης, εναπόκειται στην εθνική νομοθεσία να ρυθμίσει όλα τα συμπληρωματικά ζητήματα σχετικά με την επιστροφή των αχρεωστήτως εισπραχθέντων ποσών, συμπεριλαμβανομένης της καταβολής τόκων, του επιτοκίου και της ημερομηνίας ενάρξεως του υπολογισμού τους.

41. Εν τέλει, κατά την Επιτροπή, το άρθρο 241 του τελωνειακού κώδικα αποκλείει την καταβολή αντισταθμιστικών τόκων λόγω αχρεώστητης εισπράξεως δασμών αντιντάμπινγκ, εκτός εάν η εθνική νομοθεσία θεσπίζει τέτοιο δικαίωμα. Δεν απαιτείται, ωστόσο, η νομοθεσία αυτή να θεσπίζει την υποχρέωση καταβολής τόκων επί των επιστρεφόμενων εισαγωγικών δασμών, για το διάστημα από την ημερομηνία καταβολής των εν λόγω δασμών έως την ημερομηνία επιστροφής τους, εάν δεν έχει υποβληθεί προηγούμενως σχετικό αίτημα ενώπιον δικαστηρίου.

42. Το Συμβούλιο υπερασπίζεται το κύρος του άρθρου 241 του τελωνειακού κώδικα στηριζόμενο στο ιστορικό της θεσπίσεώς του. Υποστηρίζει ότι η παρατεθείσα στη διάταξη περί παραπομπής νομολογία του Δικαστηρίου δεν έχει εν προκειμένω εφαρμογή, καθόσον αφορά περιπτώσεις μη διεπόμενες από το δίκαιο της Ένωσης. Αντιθέτως, στην υπό κρίση υπόθεση υφίσταται ρητή διάταξη σχετικά με την οφειλή τόκων, το άρθρο 241 του τελωνειακού κώδικα, το οποίο αντανακλά την ισορροπία που ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε να διατηρείται μεταξύ των τελωνειακών αρχών και των εισαγωγέων. Επικουρικώς, προτείνει σύμφωνη με το πρωτογενές δίκαιο ερμηνεία του εν λόγω άρθρου 241, ώστε να συναχθεί ότι οι εθνικές διατάξεις έπρεπε να προβλέπουν τέτοιου είδους καταβολή τόκων.

IV – Εκτίμηση

43. Πρέπει, κατ' αρχάς, να αρθούν τυχόν αμφιβολίες όσον αφορά τη σχέση που υφίσταται μεταξύ του τελωνειακού κώδικα και της υπό κρίση διαφοράς. Αφενός, ο κανονισμός 1472/2006, κατά τη θέσπιση των δασμών αντιντάμπινγκ επί των εισαγωγών υποδημάτων, παρέπεμψε ρητώς στον κώδικα αυτόν¹⁷. Αφετέρου, ο μηχανισμός εκκαθαρίσεως των δασμών αντιντάμπινγκ στηρίζεται, κατ' ουσίαν, στη δομή του μηχανισμού εκκαθαρίσεως των τελωνειακών δασμών¹⁸, με αποτέλεσμα οι πρώτοι, μολονότι διαφέρουν από τους τελωνειακούς δασμούς, να μην μπορούν να αποσυνδεθούν από τον τελωνειακό κώδικα¹⁹.

44. Φρονώ, επιπλέον, ότι το ζήτημα αυτό έχει εμμέσως επιλυθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου²⁰, σύμφωνα με την οποία ο τελωνειακός κώδικας καθορίζει τα κριτήρια για την επιστροφή των δασμών αντιντάμπινγκ.

16 — Απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 1983, San Giorgio (199/82, EU:C:1983:318, σκέψη 13).

17 — Βλ. άρθρο 1, παράγραφος 4, του κανονισμού 1472/2006, παρατεθέν στο σημείο 9.

18 — Στη συγκεκριμένη περίπτωση των προβλεπόμενων από τον κανονισμό 1472/2006 δασμών, αυτοί καθορίστηκαν ως ποσοστό επί των τελωνειακών δασμών. Το στάδιο που προηγείτο της εκκαθαρίσεως συνίστατο, επομένως, στην εφαρμογή επί της δασμολογητέας αξίας του αντίστοιχου συντελεστή προκειμένου να καθοριστεί το ποσό των τελωνειακών δασμών. Εν συνεχεία, επί του ποσού αυτού προστίθετο το ποσοστό που αντιστοιχούσε στον δασμό αντιντάμπινγκ (άρθρο 1, παράγραφος 3, του κανονισμού 1472/2006).

19 — Η τυποποίηση του δασμού αντιντάμπινγκ βασίζεται στην ονοματολογία του ενοποιημένου τελωνειακού κώδικα διά της προσθήκης τεσσάρων αριθμητικών χαρακτήρων στους κωδικούς της συνδυασμένης ονοματολογίας (πρόσθετος κωδικός Taric). Ο κανονισμός 2658/87 του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 1987, για τη δασμολογική και στατιστική ονοματολογία και το κοινό δασμολόγιο (EE 1987, L 256, σ. 1), κάνει αναφορά στις καλούμενες «διακρίσεις Taric», παραπέμποντας στο παράρτημα II, στο σημείο 4 του οποίου μνημονεύονται οι δασμοί αντιντάμπινγκ.

20 — Βλ., συναφώς, τις αποφάσεις της 27ης Σεπτεμβρίου 2007, Ikea Wholesale (C-351/04, EU:C:2007:547), της 14ης Ιουνίου 2012, CIVAD (C-533/10, EU:C:2012:347), και της 4ης Φεβρουαρίου 2016, C & J Clark International (C-659/13 και C-34/14, EU:C:2016:74). Στις υποθέσεις αυτές, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι καταβληθέντες δυνάμει κανονισμού κηρυχθέντος ανίσχυρου δασμοί αντιντάμπινγκ δεν οφείλονται νομίμως, σύμφωνα με το άρθρο 236, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα, και ότι προσήκε η ερμηνεία του άρθρου 236, παράγραφος 2, του εν λόγω κώδικα προκειμένου να διαπιστωθεί εάν έπρεπε να χωρήσει επιστροφή.

45. Τρεις είναι οι επιλογές που παρουσιάζονται στο Δικαστήριο σε σχέση με την εφαρμογή του άρθρου 241 του τελωνειακού κώδικα στην υπό κρίση διαφορά. Η πρώτη θα έκλινε υπέρ της «γραμμικής» του ερμηνείας, κατά την οποία θα έπρεπε να υπερισχύσει ο γενικός κανόνας (ήτοι, ο αποκλεισμός της καταβολής τόκων), καθώς δεν συντρέχει καμία εκ των δύο εξαιρέσεων που προβλέπονται σε αυτό. Η δεύτερη θα προέκρινε να κηρυχθεί ότι, λόγω ακριβώς του απαγορευτικού χαρακτήρα της καταβολής πρόσθετων σε σχέση με το επιστρεφόμενο κύριο ποσό τόκων, ο διαλαμβανόμενος στο άρθρο αυτό κανόνας αντίκειται σε βασική αρχή του δικαίου της Ένωσης και, είναι, ως εκ τούτου, ανίσχυρος. Η τρίτη θα συνίστατο σε προσαρμοσμένη στις περιστάσεις ερμηνεία του άρθρου 241 του τελωνειακού κώδικα, η οποία θα απέκλειε από το πεδίο εφαρμογής του τις πραγματικές περιστάσεις, ως εν προκειμένω, κατά τις οποίες η επιστροφή των δασμών αντνιτάμπινγκ οφείλεται σε προηγούμενη κήρυξη ως άκυρης της νομοθετικής πράξεως που τους έχει θεσπίσει.

46. Για τους λόγους που ευθύς αμέσως εκθέτω, εκτιμώ ότι η τρίτη επιλογή είναι η πλέον ενδεδειγμένη ενόψει των περιστάσεων της υπό κρίση υποθέσεως. Το άρθρο 241 του τελωνειακού κώδικα διέπει τις «συνήθεις» περιστάσεις στις οποίες μια πράξη εκκαθαρίσεως (συμπεριλαμβανομένης αυτής που αφορά δασμούς αντνιτάμπινγκ) ακυρώνεται λόγω πλημμελειών κατά τον προσδιορισμό των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της τελωνειακής οφειλής²¹. Εκτιμώ, ωστόσο, ότι στο πεδίο εφαρμογής του δεν εντάσσονται περιπτώσεις στις οποίες η επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων από τους εισαγωγείς ποσών είναι απόρροια της κηρύξεως ως άκυρου του κανονισμού που έχει θεσπίσει την υποχρέωση καταβολής τους.

47. Προκειμένου να γίνουν αντιληπτοί οι λόγοι που υπαγορεύουν τον γενικό κανόνα (ο οποίος αντιτίθεται στην καταβολή τόκων κατά την επιστροφή τελωνειακών δασμών), κρίνω σκόπιμο να επιστήσω την προσοχή στο ιστορικό θεσπίσεως του κανόνα, σύμφωνα με τα έγγραφα που προσκόμισε η Επιτροπή και τα οποία αποτέλεσαν αντικείμενο κατ' αντιμωλίαν συζητήσεως κατά την επ' ακροατηρίου διαδικασία.

48. Διαπιστώνεται, βάσει των εγγράφων αυτών, ότι το άρθρο 241 του τελωνειακού κώδικα έλκει την καταγωγή του από το άρθρο 17α του κανονισμού (ΕΟΚ) 1430/79²², το οποίο εισήχθη με το άρθρο 25, παράγραφος 3, του κανονισμού 1854/89. Η έκτη αιτιολογική σκέψη του τελευταίου αυτού κανονισμού, σύμφωνα με σχέδιο που κατήρτισε η ομάδα εργασίας Οικονομικών Θεμάτων του Συμβουλίου, κατά τις συνεδριάσεις της 11ης και 12ης Μαρτίου 1986, περιείχε δύο εκφράσεις οι οποίες απαλείφθηκαν δυνάμει διορθωτικού του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 1988, με το οποίο εγκρίθηκε το τελικό κείμενο²³. Ωστόσο, παρά την απαλοιφή των φράσεων αυτών, συνάγεται ότι σκοπός του κανόνα ήταν να επιτευχθεί κάποια συμμετρία μεταξύ της καταστάσεως των οικονομικών φορέων και της τελωνειακής Διοικήσεως, όσον αφορά την οφειλή τόκων, σε περίπτωση που η αρχική εκκαθάριση έπρεπε να τροποποιηθεί μεταγενέστερα, υπό τη μία ή την άλλη έννοια, λόγω σφαλμάτων από τα οποία ενδεχομένως έπασχε, δεδομένης της ταχύτητας του συστήματος εκτελωνισμού.

21 — Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή αναφέρθηκε στις πλημμέλειες αυτές με τον όρο «τεχνικής φύσεως πλημμέλειες».

22 — Κανονισμός του Συμβουλίου, της 2ας Ιουλίου 1979, περί της επιστροφής ως αχρεωστήτως εισπραχθέντων ή της διαγραφής χρέους εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/015, σ. 162).

23 — Η αιτιολογική σκέψη, εκ της οποίας υπογραμμίζω τις απαλειφθείσες φράσεις, είχε ως εξής: «[Εκτιμώντας] ότι, λόγω της σταθερής ανάπτυξης του εμπορίου και της ανάγκης να απελευθερώνονται όσο το δυνατόν ταχύτερα τα εμπορεύματα, οι μέθοδοι τελωνειακού ελέγχου διαμορφώθηκαν έτσι ώστε η τελωνειακή υπηρεσία να ελέγχει σε λίγες μόνον περιπτώσεις τα εμπορεύματα πριν δώσει άδεια παραλαβής· ότι, κατ' αυτό τον τρόπο, ο έλεγχος της νομιμότητας των εισαγωγών και εξαγωγών μετατίθεται και συνίσταται συνήθως σε λογιστικό έλεγχο που μπορεί να καταλήξει σε εκ των υστέρων εισπραξη συμπληρωματικού ποσού δασμών· ότι, κατά συνέπεια, για μία τέτοια εισπραξη εκ των υστέρων δεν πρέπει να καταβάλλονται τόκοι στην τελωνειακή αρχή· ότι αυτός ο εκ των υστέρων έλεγχος μπορεί επίσης να καταλήξει σε επιστροφή ποσού δασμών που κατεβλήθη αχρεωστήτως· ότι το ποσό των αχρεωστήτως καταβληθέντων δασμών υπολογίστηκε βάσει των στοιχείων δασμολόγησης που εδήλωσε ο ίδιος ο ενδιαφερόμενος και ότι του δόθηκε η δυνατότητα να διαθέσει τα εμπορεύματα πολύ ταχύτερα από ό,τι αν είχε γίνει επαλήθευση πριν δοθεί η άδεια παραλαβής· ότι ούτε για μια τέτοια επιστροφή δεν πρέπει, λοιπόν να καταβληθούν τόκοι από την τελωνειακή αρχή».

49. Η διατύπωση της αιτιολογικής σκέψης, η οποία αποσαφηνίζει το αληθινό νόημα του άρθρου, τοποθετεί τα εμπλεκόμενα μέρη σε εύλογη θέση ισορροπίας. Η διαδικασία αρχικού προσδιορισμού της τελωνειακής οφειλής διεξάγεται σε τόσο εύθραυστη βάση που εξηγεί τον λόγο για τον οποίον ούτε η Διοίκηση ούτε ο φορολογούμενος υποχρεούνται, κατά γενικό κανόνα, σε περίπτωση που η οφειλή αυτή τροποποιηθεί μεταγενέστερα τόσο κατά το μάλλον όσο και κατά το ήττον, να καταβάλουν τόκους για τη (βραχεία) ενδιάμεση περίοδο.

50. Η ίδια η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι σε ορισμένες περιπτώσεις η τελωνειακή αρχή δεν επιθεωρεί τα εμπορεύματα προτού τα αποδεσμεύσει, και μόνον εκ των υστέρων προβαίνει σε έλεγχο της κανονικότητας των εισαγωγών. Εάν κατά το μεταγενέστερο αυτό χρονικό σημείο χωρήσει νέα εκκαθάριση, αυτή μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να υποχρεωθεί είτε ο εισαγωγέας να καταβάλει τα μη καταβληθέντα έως τον χρόνο αυτό ποσά (ελλειμματική αρχική εκκαθάριση), είτε η Διοίκηση να επιστρέψει το καθ' υπέρβαση καταβληθέν ποσό· σε αμφότερες τις περιπτώσεις, άτοκα.

51. Η εξισορροπημένη αυτή αρχή, η οποία λαμβάνει υπόψη της τη συνήθη διαδικασία εκτελωνισμού εμπορευμάτων σε σύντομες προθεσμίες, υιοθετείται από τον τελωνειακό κώδικα και αποτυπώνεται στον γενικό κανόνα του άρθρου 241 καθώς επίσης και σε άλλη μία διάταξη. Συγκεκριμένα, το άρθρο 232, παράγραφος 1, στοιχείο β', προβλέπει την καταβολή τόκων υπερημερίας από τον οφειλέτη όταν το ποσό των δασμών δεν καταβάλλεται εντός καθορισμένης προθεσμίας (η οποία ορίζεται στο άρθρο 222, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα)²⁴, κάτι που αποτελεί την αντίθετη όψη της γενικής απαλλαγής της τελωνειακής αρχής από την υποχρέωση καταβολής τόκων σύμφωνα με το άρθρο 241 του τελωνειακού κώδικα²⁵.

52. Στο πλαίσιο αυτό, η απαλλαγή από την υποχρέωση καταβολής τόκων είναι αμφίπλευρη (Διοίκηση και οικονομικοί φορείς) και δικαιολογείται από τις *συνήθεις* περιστάσεις εφαρμογής των αναγκαίων για την εκκαθάριση της τελωνειακής οφειλής στοιχείων, υπό τη σιωπηρή παραδοχή ότι δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση το νομοθετικό πλαίσιο που τα διέπει, παρά μόνον ο ποσοτικός προσδιορισμός τους ή ορισμένες ειδικές περιστάσεις, οι οποίες αφορούν είτε τα στοιχεία αυτά είτε τη συντελεσθείσα εκκαθάριση²⁶.

53. Ένας κανόνας που έχει θεσπισθεί για τέτοιου είδους περιπτώσεις δεν μπορεί να εφαρμοστεί, άνευ άλλου τινός, σε περιπτώσεις οι οποίες δεν έχουν σχεδόν καμία σχέση με την ταχύτητα του εκτελωνισμού ή με τις ιδιαίτερες παραμέτρους κάθε εκκαθάρισης, αλλά αφορούν, αντιθέτως, την έλλειψη κύρους του κανονισμού που θεσπίζει τους δασμούς αντιντάμπινγκ. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, κατά την κρίση μου, το δικαίωμα επιστροφής, τόσο του αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού όσο και των τόκων επί αυτού, απορρέει ευθέως από την κήρυξη ως ανίσχυρου του κανονισμού που έχει θεσπίσει τους δασμούς αντιντάμπινγκ. Οι δασμοί αυτοί αποστερούνται του νομικού θεμελίου τους, με αποτέλεσμα οι υποχρεώσεις τις οποίες έχουν επιβάλει να καθίστανται άνευ νομίμου «ερείσματος» και τα καταβληθέντα ως δασμοί αντιντάμπινγκ ποσά να πρέπει να αποδοθούν σε εκείνους που τα έχουν καταβάλει.

24 — Με την απόφαση της 31ης Μαρτίου 2011, *Aurubis Bulgaria* (C-546/09, EU:C:2011:199), το Δικαστήριο έκρινε ότι «[τ]ο άρθρο 232, παράγραφος 1, στοιχείο β' του [...] κοινοτικού τελωνειακού κώδικα [...] έχει την έννοια ότι η είσπραξη τόκων υπερημερίας επί του ποσού των δασμών που απομένουν να εισπραχθούν είναι δυνατή, δυνάμει της εν λόγω διάταξης, μόνο για τον χρόνο μετά τη λήξη της προθεσμίας καταβολής του ποσού αυτού».

25 — Η ίδια ισορροπία έχει υιοθετηθεί από τον νέο τελωνειακό κώδικα [κανονισμός 952/2013, άρθρο 114 (το οποίο διέπει τους τόκους επί της τελωνειακής οφειλής) και άρθρο 116, παράγραφος 6 (το οποίο διέπει τους τόκους σε περίπτωση επιστροφής ή διαγραφής εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών)].

26 — Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή ανέφερε ως παράδειγμα τα σφάλματα κατά τη δασμολογική κατάταξη των εμπορευμάτων, καθώς επίσης τα σφάλματα ως προς την ποσότητα των υπό εκτελωνισμό εμπορευμάτων ή ως προς το είδος των εκκαθαριζόμενων τελωνειακών δασμών.

54. Πριν προχωρήσω περαιτέρω, κρίνω σκόπιμο να αναφερθώ στη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την επιστροφή των ποσών που οι εθνικές Διοικήσεις (συμπεριλαμβανομένων των τελωνειακών) έχουν λάβει αχρεωστήτως, κατά παράβαση του δικαίου της Ένωσης. Κατόπιν της παραθέσεως αυτής, θα προτείνω μια απάντηση στο αιτούν δικαστήριο υπό όρους που να είναι χρήσιμοι για την οριστική απόφασή του²⁷.

55. Με τις αποφάσεις *Metallgesellschaft κ.λπ.* και *Test Claimant in the FII Group Litigation*²⁸ εξετάστηκαν η επιστροφή αχρεωστήτως καταβληθέντων φόρων, η εφαρμογή της αρχής της δικονομικής αυτονομίας και η επιστροφή τόκων, ως παρεπόμενη απαίτηση²⁹. Συγκεκριμένα, με τη δεύτερη απόφαση κρίθηκε ότι, «αν ένα κράτος μέλος εισέπραξε φόρους κατά παράβαση των κανόνων του κοινοτικού δικαίου, οι ιδιώτες έχουν δικαίωμα επιστροφής όχι μόνον του αχρεωστήτως καταβληθέντος φόρου, αλλά και των άμεσα σχετιζόμενων με τον φόρο αυτό ποσών που το εν λόγω κράτος εισέπραξε ή παρακράτησε. [...] [Α]υτό περιλαμβάνει και τη ζημία που προκλήθηκε λόγω μη διαθεσιμότητας κεφαλαίων επειδή ο φόρος κατέστη πρόωρα απαιτητός»³⁰. Η αποζημίωση λόγω μη διαθεσιμότητας κεφαλαίων διαμορφώνεται, επομένως, ως παρεπόμενη της επιστροφής της κύριας οφειλής υποχρέωση.

56. Η απόφαση *Littlewoods Retail κ.λπ.*³¹, εκδοθείσα σε υπόθεση με αντικείμενο την επιστροφή σε υποκείμενο στον φόρο καθ' υπέρβαση καταβληθέντος ΦΠΑ λόγω μη τηρήσεως του δικαίου της Ένωσης, αναπαράγει την ανωτέρω νομολογία σχετικά με το δικαίωμα τόσο σε επιστροφή των φόρων που έχουν εισπραχθεί αχρεωστήτως, όσο και σε αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε λόγω μη διαθεσιμότητας κεφαλαίων. Προσθέτει ότι «[α]πό τη νομολογία αυτή προκύπτει ότι η κατ' αρχήν υποχρέωση των κρατών μελών να επιστρέφουν εντόκως τα ποσά των φόρων που επιβλήθηκαν κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης απορρέει από το τελευταίο αυτό δίκαιο»³².

57. Με την απόφαση *Zuckerfabrik Jülich*³³, εκδοθείσα στο πλαίσιο προδικαστικής διαδικασίας περί κύρους, το Δικαστήριο κήρυξε άκυρο τον κανονισμό 1193/2009³⁴, καθ' ό μέρος η εφαρμοστέα μέθοδος υπολογισμού ήταν αντίθετη στον βασικό κανονισμό (ΕΚ) 1260/2001 του Συμβουλίου, της 19ης Ιουνίου 2001 (ΕΕ 2001, L 178, σ. 1), για την κοινή οργάνωση των αγορών στον τομέα της ζάχαρης. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο συνήγαγε ότι έπρεπε να αποδοθούν οι αχρεωστήτως καταβληθείσες εισφορές στην παραγωγή ζάχαρης, επαναλαμβάνοντας δε τη προηγούμενη νομολογία του, απεφάνθη ότι «όσοι έχουν δικαίωμα επιστροφής των αχρεωστήτως καταβληθεισών εισφορών [...], οι οποίες καθορίστηκαν βάσει ανίσχυρου κανονισμού, δικαιούνται επίσης να λαμβάνουν τους τόκους επί των ποσών αυτών»³⁵.

27 — Το Δικαστήριο είναι ελεύθερο «να εξαγάγει, από το σύνολο των στοιχείων που του παρέχει το εθνικό δικαστήριο και ιδίως από την αιτιολογία της αποφάσεως παραπομπής, τα στοιχεία του κοινοτικού δικαίου, τα οποία, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της διαφοράς, χρειάζονται ερμηνεία ή, ανάλογα με την περίπτωση, εκτίμηση του κύρους τους» (απόφαση της 29ης Νοεμβρίου 1978, *Redmond*, 83/78, EU:C:1978:214, σκέψη 26).

28 — Αποφάσεις της 8ης Μαρτίου 2001, *Metallgesellschaft κ.λπ.* (C-397/98 και C-410/98, EU:C:2001:134), και της 12ης Δεκεμβρίου 2006, *Test Claimant in the FII Group Litigation* (C-446/04, EU:C:2006:774). Με αμφότερες αποφάσεις, το Δικαστήριο απεφάνθη επί της πιθανής προσβολής της ελευθερίας εγκαταστάσεως και κυκλοφορίας κεφαλαίων λόγω της διαφορετικής φορολογικής μεταχειρίσεως της διανομής κερδών μεταξύ μητρικών και θυγατρικών εταιριών, αναλόγως του εάν επρόκειτο για ημεδαπές εταιρίες.

29 — Η υπόθεση επί της οποίας εξεδόθη η απόφαση της 8ης Μαρτίου 2001, *Metallgesellschaft κ.λπ.* (C-397/98 και C-410/98, EU:C:2001:134), έχει την ιδιαιτερότητα ότι η υποχρέωση καταβολής τόκων δεν είναι παρεπόμενη, αλλά συνιστά το καθεαυτό αντικείμενο των αιτημάτων των εναγουσών των κύριων δικών.

30 — Απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2006, *Test Claimant in the FII Group Litigation* (C-446/04, EU:C:2006:774, σκέψη 205).

31 — Απόφαση της 19ης Ιουλίου 2012 (C-591/10, EU:C:2012:478).

32 — Όπ.π. (EU:C:2012:478, σκέψη 26).

33 — Απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2012 (C-113/10, C-147/10 και C-234/10, EU:C:2012:591).

34 — Για τον καθορισμό των εισφορών στην παραγωγή στον τομέα της ζάχαρης για τις περιόδους εμπορίας 2002/03, 2003/04, 2004/05 και 2005/06 (ΕΕ 2009, L 321, σ. 1).

35 — Σημείο 3 του διατακτικού.

58. Τέλος, με την απόφαση *Irimie*³⁶, το Δικαστήριο, αφού αναγνώρισε ότι το άρθρο 110 ΣΛΕΕ αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία θεσπίζουσα φόρο λόγω ρυπάνσεως από αυτοκίνητα οχήματα που εισάγονται από άλλο κράτος μέλος, ακολούθησε τις κατευθύνσεις των ανωτέρω αποφάσεων³⁷ και, κατόπιν παραθέσεως της σκέψεως 205 της αποφάσεως *Claimant in the FII Group Litigation*³⁸, επανέλαβε ότι «η κατ' αρχήν υποχρέωση των κρατών μελών να επιστρέφουν εντόκως τα ποσά των εισπραχθέντων κατά παραβίαση του δικαιού της Ένωσης φόρων απορρέει από το δίκαιο αυτό»³⁹.

59. Με τη νομολογία του, το Δικαστήριο έχει διαμορφώσει, επομένως, μια αρχή του δικαίου της Ένωσης κατά την οποία η επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών, καθ' ό μέρος εδράζονται σε κανόνες αντίθετους προς το εν λόγω δίκαιο, δεν αφορά μόνον τα αχρεωστήτως εισπραχθέντα ποσά, αλλά και τους τόκους που έχουν παραχθεί από τον χρόνο της αχρεώστητης καταβολής. Οι προπαρατεθείσες αποφάσεις παρουσιάζουν ένα κοινό στοιχείο, ήτοι, την ύπαρξη ορισμένης υποχρέωσης καταβολής απορρέουσας από συγκεκριμένο κανόνα, εθνικό (απόφαση *Irimie*)⁴⁰ ή της Ένωσης (απόφαση *Zuckerfabrik Julich κ.λπ.*)⁴¹, ο οποίος, αργότερα, κηρύσσεται ανεφάρμοστος ή άκυρος ως παραβαίνων το δίκαιο της Ένωσης.

60. Υπό το πρίσμα αυτό, τόσο η επιστροφή του κυρίου ποσού όσο και η καταβολή των τόκων, χωρίς διάκριση μεταξύ τους, εδράζονται στην υπεροχή του δικαίου της Ένωσης, το οποίο δεν επιτρέπει (εκτός εξαιρετικών περιπτώσεων και υπό την επιφύλαξη ορισμένων χρονικών ορίων) να διατηρούνται αμετάβλητα τα αποτελέσματα των κανόνων που αντίκεινται σε αυτό, μετά την κήρυξή τους ως ανίσχυρων ή ανεφάρμοστων με απόφαση του Δικαστηρίου. Συγκεκριμένα, όταν πρόκειται για πράξεις της Ένωσης, το άρθρο 264 ΣΛΕΕ, πρώτο εδάφιο, ορίζει ότι, εάν η προσφυγή ακυρώσεως γίνει δεκτή, η προσβαλλόμενη πράξη κηρύσσεται άκυρη. Από την προκείμενη αυτή συνάγεται, όπως κατ' αντιδιαστολή επιβεβαιώνει το δεύτερο εδάφιο του ίδιου άρθρου, ότι δεν μπορούν να διατηρηθούν, κατ' αρχήν, «τα αποτελέσματα της ακυρωθείσας πράξης».

61. Σε αυτό το στάδιο της αναλύσεως έρχεται στο προσκήνιο το άρθρο 266 ΣΛΕΕ, επικληθέν από τη *Wortmann* ως βάση του αιτήματός της, καθ' ό μέρος υποχρεώνει τα θεσμικά όργανα της Ένωσης των οποίων η πράξη κηρύχθηκε άκυρη (εν προκειμένω, ο κανονισμός 1472/2006, αντικείμενο της αποφάσεως *Brosmann*) να λάβουν «τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της αποφάσεως του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

62. Κατά την Επιτροπή, η *Wortmann* δεν νομιμοποιείται να επικαλεστεί απόφαση εκδοθείσα στο πλαίσιο διαδικασίας στην οποία δεν μετέσχε, πολλώ δε μάλλον όταν, με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο κήρυξε άκυρο τον κανονισμό 1472/2006 «στο μέτρο που αφορά» τις αναιρεσείουσες εταιρίες. Η ένσταση αυτή θα μπορούσε, ενδεχομένως, να γίνει δεκτή εάν η *Wortmann* επιθυμούσε να παραστεί ενώπιον του κοινοτικού θεσμικού οργάνου που εξέδωσε τον εν λόγω κανονισμό κατά το στάδιο εκτελέσεως της αποφάσεως. Δεν θα μπορούσε, αντιθέτως, να γίνει δεκτή, όσον αφορά τη νομιμοποίηση της εταιρίας αυτής να επικαλεστεί προς το συμφέρον της, ενώπιον των εθνικών αρχών, την απόφαση *Brosmann*, εφόσον υπάρχει στενή σύνδεση της *Wortmann* με τον κανονισμό 1472/2006 και με τη διαφορά η οποία οδήγησε στην ακύρωση του εν λόγω κανονισμού, δεδομένου ότι αυτή ήταν εισαγωγέας των υποδημάτων που εξήγαγαν οι *Brosmann* και *Seasonable*, τα οποία υπόκειντο σε δασμούς αντιντάμπινγκ που η ίδια υποχρεώθηκε να καταβάλει.

36 — Απόφαση της 18ης Απριλίου 2013 (C-565/11, EU:C:2013:250).

37 — Απόφαση της 18ης Απριλίου 2013, *Irimie* (C-565/11, EU:C:2013:250, σκέψη 28). Επαναλαμβάνει, συναφώς, ότι η «απώλεια εξαρτάται ιδίως από τη μη διαθεσιμότητα του αχρεωστήτως, κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, ποσού και υπό την έννοια αυτή η επέλευσή της χωρεί κατ' αρχήν κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ της ημερομηνίας της αχρεώστητης καταβολής του επίδικου φόρου και της ημερομηνίας επιστροφής του τελευταίου».

38 — Απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2006, *Test Claimant in the FII Group Litigation* (C-446/04, EU:C:2006:774).

39 — Απόφαση της 18ης Απριλίου 2013, *Irimie* (C-565/11, EU:C:2013:250, σκέψη 22).

40 — Απόφαση της 18ης Απριλίου 2013 (C-565/11, EU:C:2013:250).

41 — Απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2012 (C-113/10, C-147/10 και C-234/10, EU:C:2012:591).

63. Ακριβώς λόγω της ιδιότητάς της ως οικονομικού φορέα άμεσα επηρεαζόμενου, ο οποίος μπορεί να επωφεληθεί της ακυρώσεως του κανονισμού 1472/2006, η γερμανική τελωνειακή Διοίκηση δεν δίστασε να επιστρέψει στη Wortmann, μετά την έκδοση της αποφάσεως Brosmann, το ποσό των δασμών αντιντάμπινγκ που αυτή είχε καταβάλει κατ' εφαρμογήν του εν λόγω κανονισμού. Το γεγονός ότι δεν έπραξε το ίδιο όσον αφορά τους αναλογούντες στην αχρεώστητη αυτή καταβολή τόκους οφείλεται αποκλειστικά στο κώλυμα που, κατά τη Διοίκηση αυτή, έθετε το άρθρο 241 του τελωνειακού κώδικα. Επιμένω, ωστόσο, ότι οι γερμανικές τελωνειακές αρχές συνήγαγαν ορθώς, έστω και μερικώς, τις απορρέουσες από την κήρυξη ως άκυρου του κανονισμού 1472/2006 συνέπειες⁴², κάνοντας δεκτό το αίτημα της Wortmann για επιστροφή των καταβληθέντων δασμών.

64. Το άρθρο 266 ΣΛΕΕ αποτελεί, εντός του ίδιου αυτού πλαισίου, χρήσιμο νομοθετικό κριτήριο για τον προσανατολισμό της δράσεως των εθνικών Διοικήσεων (και των δικαστηρίων των κρατών μελών), όταν τα αχρεωστήτως λαμβανόμενα από αυτές ποσά προέρχονται από την είσπραξη ιδίων πόρων της Ένωσης. Πολλές από τις εξετασθείσες αποφάσεις (Littlewoods Retail κ.λπ. καθώς και Zuckerfabrick Jülich κ.λπ.)⁴³ αναφέρονται ακριβώς σε ορισμένους από τους πόρους αυτούς (ΦΠΑ και εισφορά στη ζάχαρη).

65. Η διαχείριση των ιδίων πόρων (στους οποίους περιλαμβάνονται οι δασμοί αντιντάμπινγκ)⁴⁴ πραγματοποιείται βάσει ενός σχήματος κατά το οποίο οι Διοικήσεις των κρατών μελών επιφορτίζονται με την εκκαθάριση και είσπραξη τους, ενώ τα εισπραττόμενα έσοδα τα μοιράζονται με την Ένωση. Το κράτος ενεργεί, επομένως, ως εντολοδόχος των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το γεγονός αυτό έχει ως συνέπεια οι εθνικές αρχές να δεσμεύονται κατά τρόπο ειδικό από την απόφαση περί ακυρώσεως κανονισμού αντιντάμπινγκ και να ενισχύεται η υποχρέωση του εθνικού δικαστηρίου να λαμβάνει υπόψη του τη σχετική προς τον τομέα αυτό νομολογία του Δικαστηρίου, καθώς επίσης τα απορρέοντα από το άρθρο 266 ΣΛΕΕ κριτήρια εκτελέσεως.

66. Η ατομική πράξη εφαρμογής των δασμών αντιντάμπινγκ, εκδιδόμενη από τις εθνικές αρχές, δεν αποτελεί παρά εκτέλεση του κανονισμού 1472/2006: μετά την ακύρωση του κανονισμού αυτού, ως νομοθετικής βάσεως, η τελωνειακή αρχή οφείλει να λάβει τα «αναγκαία μέτρα» προκειμένου να άρει τα αποτελέσματα της εξ αυτού απορρεύσασας εκκαθαρίσεως, με όλες τις συνέπειες που τούτο επάγεται. Οι συνέπειες αυτές περιλαμβάνουν τόσο την επιστροφή των αχρεωστήτως εισπραχθέντων δασμών αντιντάμπινγκ, όσο και την καταβολή των αναλογούντων σε αυτούς τόκων, από τον χρόνο καταβολής του ποσού της εκκαθαρίσεως. Μόνο κατ' αυτόν τον τρόπο αποκαθίστανται τα πράγματα στην κατάσταση που θα υφίστατο εάν δεν είχε μεσολαβήσει η πράξη εκτελέσεως του μεταγενεστέρως ακυρωθέντος κανονισμού. Δεδομένου δε ότι η αποκατάσταση αυτή πραγματοποιήθηκε μετά την πάροδο μεγάλου χρονικού διαστήματος, κατά τη διάρκεια του οποίου η Wortmann δεν μπορούσε να κάνει χρήση των ποσών που είχε αχρεωστήτως καταβάλει, η καταβολή τόκων συνιστά αποζημίωση για τη μη διαθεσιμότητα αυτού του τμήματος της περιουσίας της.

42 — Με την απόφαση της 1ης Ιουνίου 2006, European Ferries (Vizcaya) και Diputación Foral de Vizcaya κατά Επιτροπής (C-442/03 P και C-471/03 P, EU:C:2006:356), το Δικαστήριο έκρινε ότι η απόφαση με την οποία ακυρώνεται απόφαση της Επιτροπής «[έχει ως αποτέλεσμα να εξαφανίζεται] η [τελευταία] απόφαση [...] έναντι όλων των υποκειμένων δικαίου. Συνεπώς, μια τέτοια ακυρωτική απόφαση παράγει αποτελέσματα erga omnes, οπότε περιβάλλεται με απόλυτο δεδικασμένο». Μολονότι οι περιστάσεις της εν λόγω υποθέσεως δεν είναι όμοιες με αυτές της υπό κρίση υποθέσεως, η κρίση αυτή είναι συνεπής με το άρθρο 264 ΣΛΕΕ.

43 — Αποφάσεις της 19ης Ιουλίου 2012, Littlewoods Retail κ.λπ. (C-591/10, EU:C:2012:478), και της 27ης Σεπτεμβρίου 2012, Zuckerfabrik Jülich κ.λπ. (C-113/10, C-147/10 και C-234/10, EU:C:2012:591).

44 — Ο γενικός προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το οικονομικό έτος 2016 (ΕΕ 2016, L 48, σ. 1) περιέχει στον τίτλο «ίδιοι πόροι» (σ. 36) το κεφάλαιο 12 «Τελωνειακοί δασμοί και λοιποί δασμοί που αναφέρονται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α) της απόφασης 2007/436/ΕΚ, Ευρατόμ» το οποίο, πέραν των δασμών του κοινού δασμολογίου, περιλαμβάνει «λοιπούς δασμούς που έχουν θεσπιστεί ή θα θεσπιστούν από τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης επί των συναλλαγών με τρίτες χώρες».

67. Εν τέλει, η ακύρωση του κανονισμού 1472/2006 γεννά τόσο την υποχρέωση αποδόσεως των καταβληθέντων από τη Wortmann δασμών αντιντάμπινγκ, όσο και την υποχρέωση προσαυξήσεως του ποσού αυτού με τους αναλογούντες τόκους. Μόνο κατ' αυτόν τον τρόπο αντισταθμίζονται πλήρως τα αποτελέσματα της διενεργηθείσας από τις γερμανικές αρχές τελωνειακής εκκαθαρίσεως, απαλειφομένων *ex tunc* όλων των συνεπειών της. Ούτως απεφάνθη το Δικαστήριο στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση *Zuckerfabrik Jülich* κ.λπ.⁴⁵, υπόθεση η οποία παρουσιάζει ιδιαίτερες ομοιότητες με παρούσα.

68. Επιπλέον, σύμφωνα με την απόφαση *Zuckerfabrik Jülich* κ.λπ.⁴⁶, το δικαίωμα αυτό «των υποκειμένων στον φόρο» είναι ανεξάρτητο της τυχόν ανυπαρξίας δικονομικών μέσων που να επιτρέπουν στα κράτη μέλη (τα οποία υποχρεούνται να επιστρέψουν το κύριο ποσό μετά τόκων) να απαιτήσουν το εν λόγω ποσό, αναγωγικά, από τα θεσμικά όργανα της Ένωσης που εξέδωσαν τον ακυρωθέντα κανονισμό⁴⁷. Σύμφωνα με το ίδιο αυτό κριτήριο, δεν αντιλαμβάνομαι τον λόγο για τον οποίον ο διοικούμενος, ο οποίος έχει ήδη υποστεί σημαντική ζημία στην περιουσία του λόγω της εκκαθαρίσεως δασμού αντιντάμπινγκ στερούμενου εν τέλει κύρους, να πρέπει να προσφύγει δύο φορές, ζητώντας, αφενός, την απευθείας επιστροφή του κυρίου ποσού από την εθνική Διοίκηση και, αφετέρου, την καταβολή τόκων λόγω εξωσυμβατικής ευθύνης των θεσμικών οργάνων της Ένωσης επικαλούμενος, όπως φαίνεται να προτείνει η Επιτροπή, το άρθρο 340 ΣΛΕΕ.

69. Δεν υφίστανται εξάλλου, κατά την κρίση μου, πειστικά επιχειρήματα προκειμένου να γίνει δεκτό ότι το σημείο ενάρξεως υπολογισμού των τόκων πρέπει να είναι η ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως *Brosmann* ή, εν τέλει, εκείνη της δικαστικής διεκδικήσεώς τους. Ως προς την τελευταία αυτή θέση, το Δικαστήριο έκρινε, με την απόφαση *Irimie*⁴⁸, ότι «προσκρούει στο δίκαιο της Ένωσης εθνικό σύστημα [...] το οποίο περιορίζει τους καταβαλλόμενους κατά την επιστροφή φόρου εισπραχθέντος κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης τόκους στους γεγενημένους από την επομένη της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεως περί επιστροφής του οικείου φόρου».

70. Η κρίση αυτή του Δικαστηρίου εδράζεται στο σκεπτικό ότι, εάν γινόταν δεκτός ο αντίθετος κανόνας, ο υποκείμενος στον φόρο θα στερείτο ευλόγου αποζημιώσεως για την απώλεια που του προκάλεσε η καταβολή φόρου αντίθετου προς το δίκαιο της Ένωσης, απώλεια που «εξαρτάται [...] από τη μη διαθεσιμότητα του αχρεωστήτως, κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, ποσού [...] κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ της ημερομηνίας της αχρεώστητης καταβολής του επίδικου φόρου και της ημερομηνίας επιστροφής του τελευταίου»⁴⁹. Κατά την άποψή μου, οι παρατηρήσεις αυτές ισχύουν επίσης, τηρουμένων των αναλογιών, σε σχέση με τους οφειλόμενους τόκους όταν πρόκειται για επιστροφή τελωνειακών δασμών που έχουν εισπραχθεί κατ' εφαρμογήν κανονισμού αντιντάμπινγκ η μη συμβατότητα του οποίου προς το δίκαιο της Ένωσης έχει κηρυχθεί από το Δικαστήριο. Στις περιπτώσεις αυτές, η υποχρέωση καταβολής απορρέει ευθέως από το ίδιο το δίκαιο της Ένωσης, ήτοι, *ipso iure*, χωρίς η γένεσή της να συνδέεται με ειδική όχληση για την καταβολή των παρεπόμενων στο αρχικό χρέος τόκων.

45 — Απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2012 (C-113/10, C-147/10 και C-234/10, EU:C:2012:591).

46 — Στο σημείο 3, *in fine*, του διατακτικού της αποφάσεως αυτής αναφέρεται ότι «[έ]να εθνικό δικαστήριο δεν μπορεί, στο πλαίσιο της εξουσίας του εκτιμήσεως, να αρνηθεί την καταβολή τόκων επί των αχρεωστήτως καταβληθεισών σε ορισμένο κράτος μέλος εισφορών βάσει ανίσχυρου κανονισμού, για τον λόγο ότι το εν λόγω κράτος μέλος δεν μπορεί να απαιτήσει τους αντίστοιχους τόκους επί των ιδίων πόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

47 — Δεν αφορά την προδικαστική παραπομπή το ζήτημα που ήγειρε η Ιταλική Κυβέρνηση με τις παρατηρήσεις της περί του εάν οι γερμανικές αρχές θα μπορούσαν, από την πλευρά τους, να στραφούν κατά των θεσμικών οργάνων της Ένωσης προκειμένου να τους αποδοθεί το ποσό που οι ίδιες όφειλαν να επιστρέψουν σε εκείνους που κατέβαλαν τους προβλεπόμενους από τον ακυρωθέντα κανονισμό δασμούς αντιντάμπινγκ.

48 — Απόφαση της 18ης Απριλίου 2013 (C-565/11, EU:C:2013:250).

49 — Απόφαση της 18ης Απριλίου 2013, *Zuckerfabrik Jülich* κ.λπ. (C-565/11, EU:C:2013:250, σκέψη 28).

71. Για παρόμοιους λόγους εκτιμώ ότι το χρονικό σημείο ενάρξεως του υπολογισμού των τόκων δεν απαιτείται, εν προκειμένω, να συμπίπτει με την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως Brosmann (2 Φεβρουαρίου 2012). Είναι αληθές ότι, υπό τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υποθέσεως Επιτροπή κατά IPK International⁵⁰, το Δικαστήριο έκρινε ότι προσήκε η καταβολή τόκων υπερημερίας ως «μέτρο εκτελέσεως της ακυρωτικής αποφάσεως, υπό την έννοια του άρθρου 266, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ»⁵¹ και ότι δεν είχε τον χαρακτήρα αυτόν «η χορήγηση αντισταθμιστικών τόκων [...] [καθώς αυτή] άπτεται της εφαρμογής του δευτέρου εδαφίου αυτού του άρθρου 266, που παραπέμπει στο άρθρο 340 ΣΛΕΕ»⁵², καθόσον «αποσκοπεί στην καταβολή κατ' αποκοπήν αποζημιώσεως για τη στέρηση της ικανοποιήσεως μιας απαιτήσεως και στην παρακίνηση του οφειλέτη να εκτελέσει, το συντομότερο δυνατόν, την ακυρωτική απόφαση»⁵³.

72. Η απόφαση Επιτροπή κατά IPK International (της 12ης Φεβρουαρίου 2015, C-336/13 P, EU:C:2015:83) πρέπει, κατά την άποψή μου, να νοηθεί λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων περιστάσεων της εν λόγω διαφοράς, χωρίς να μπορεί να συναχθεί εξ αυτής μεταστροφή της παρατεθείσας στα προηγούμενα σημεία νομολογίας του Δικαστηρίου⁵⁴. Διατηρείται, επομένως, η αρχή ότι τα αχρεωστήτως καταβληθέντα στις εθνικές αρχές (εν προκειμένω, τελωνειακές) έσοδα που ανάγονται σε ανίσχυρους ή ανεφάρμοστους κανόνες, σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης, παρέχουν το δικαίωμα σε εκείνον που κατέβαλε τα σχετικά ποσά να αξιώσει τόσο την επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών, όσο και την καταβολή των τόκων που παρήχθησαν από τον χρόνο της αχρεώστητης καταβολής.

73. Όσον αφορά τις λοιπές ενστάσεις που έχουν εγερθεί προς αντίκρουση της υποχρεώσεως επιστροφής, η οποία εκτείνεται στους οφειλόμενους λόγω της μη διαθεσιμότητας των εισπραχθέντων χρημάτων τόκους, αρκεί να σημειωθεί ότι δεν έχει αποδειχθεί η ύπαρξη ενδεχόμενου αδικαιολόγητου πλουτισμού του καταβάλλοντος τους δασμούς αντιντάμπινγκ (Wortmann), λόγω μετακυλίσεως του ποσού αυτού σε τρίτους. Έτι περαιτέρω, η γερμανική τελωνειακή αρχή, η οποία επέστρεψε ανεπιφύλακτα στη Wortmann το καταβληθέν από αυτήν ποσό, δεν επικαλέστηκε καν το γεγονός αυτό σε σχέση με την κύρια οφειλή. Κατά μείζονα λόγο, δεν θα μπορούσε να αντιταχθεί η ένσταση αυτή προκειμένου να απορριφθεί το αίτημα καταβολής τόκων, η οφειλή των οποίων απορρέει, σε τελική ανάλυση, από την αδυναμία του πληρωτή να κάνει χρήση των καταβληθέντων ποσών, καθ' όσο διάστημα είχαν παρακρατηθεί αδικαιολόγητα –υπό αντικειμενικούς όρους– από τη Διοίκηση.

50 — Απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2015 (C-336/13 P, EU:C:2015:83). Η διαφορά αφορούσε απόφαση της Επιτροπής με την οποία αιρόταν ορισμένη συνδρομή χορηγηθείσα στην IPK, με αποτέλεσμα η εταιρία αυτή να μην λάβει συγκεκριμένα ποσά και να υποχρεωθεί να επιστρέψει τα ληφθέντα ποσά μετά τόκων. Λόγω της ακυρώσεως της εν λόγω αποφάσεως, η Επιτροπή κατέβαλε τα οφειλόμενα καθώς και τα επιστραφέντα από την IPK ποσά, προσαυξημένα με «αντισταθμιστικούς τόκους» για το χρονικό διάστημα που προηγείτο της ακυρωτικής αποφάσεως.

51 — Απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2015, Επιτροπή κατά IPK International (C-336/13 P, EU:C:2015:83, σκέψη 30).

52 — Απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2015, Επιτροπή κατά IPK International (C-336/13 P, EU:C:2015:83, σκέψη 37).

53 — Απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2015, Επιτροπή κατά IPK International (C-336/13 P, EU:C:2015:83, σκέψη 30). Στις σκέψεις 37 και 38 παρατίθενται οι λόγοι για τους οποίους οι παραχθέντες τόκοι είναι τόκοι υπερημερίας και όχι αντισταθμιστικοί και προσθέτει: «Αυτή η κατηγορία τόκων [αντισταθμιστικοί] αποσκοπεί [...] στην αντιστάθμιση της παρελεύσεως του χρόνου μέχρι τη δικαστική εκτίμηση του ύψους της ζημίας, ανεξαρτήτως κάθε καθυστερήσεως καταλογιζομένης στον οφειλέτη». Το σκεπτικό αυτό καθίσταται σαφέστερο εάν αναγνωστεί σε συνδυασμό με το σημείο 92 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα Υ. Βοτ επί της υποθέσεως αυτής (C-336/13 P, EU:C:2014:2170): «[σ]υνεπεία του αναδρομικού (ex tunc) αποτελέσματος της ακυρώσεως, η Επιτροπή υποχρεούταν επομένως στην εξόφληση χρέους επί του κεφαλαίου, βεβαίου, προσδιορισμένου και απαιτητού, χρέος το οποίο αποτελείται από ποσά προς πληρωμή ή αποζημίωση στην IPK. Η απαίτηση της IPK γεννούσε ως εκ τούτου τόκους υπερημερίας που έτρεχαν, όσον αφορά το προς πληρωμή ποσό, από τον χρόνο υποβολής της ενστάσεως εκ μέρους της IPK και, όσον αφορά το προς αποζημίωση ποσό, από τον χρόνο καταβολής του από την IPK στην Επιτροπή».

54 — Βλ. προηγούμενα σημεία 46 επ.

V – Πρόταση

74. Βάσει των ανωτέρω σκέψεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα ερωτήματα του Finanzgericht Düsseldorf (δικαστηρίου φορολογικών διαφορών του Ντύσσελντορφ, Γερμανία) ως εξής:

«Η υποχρέωση των τελωνειακών αρχών περί αποδόσεως των αχρεωστήτως καταβληθέντων από εισαγωγέα ποσών, ως δασμών αντιντάμπινγκ που έχουν θεσπιστεί από κανονισμό που κηρύσσεται άκυρος από το Δικαστήριο, εκτείνεται στους τόκους επί των ποσών αυτών, οι οποίοι αρχίζουν να τρέχουν από τον χρόνο της αχρεώστητης καταβολής.»